

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Voorwoord

Valse piano's

Jasmien Peeters

Bij het warme licht van een volle augustusmaan, knaloranje klimt ze op, sprokkel ik een voorwoord bij elkaar op mijn klavier. Astrologen geven aan elke volle maan een betekenis. Als tegenwicht tegen een reductionistische geest, lees ik me soms in om mijn brein soepel te houden. Wellicht is astrologie, net als therapie, een ritueel van hoop en verwachting. Deze 'Steurmaan' moedigt aan onze waarheid eerlijk en onbevreesd te spreken. Ik open mijn mond en laat een luide boer.

De steur is een sterke, Noord-Amerikaanse vis die, net als systeemtherapeuten, moedig stroomopwaarts zwemt.

Die nacht droom ik dat mijn haar wordt kort geknipt. Wat langer aan de zijken, heel kort aan de achterkant. Ik word opgelucht wakker. Een droomencyclopedie (Ball, 1989) suggereert dat ik oude patronen loslaat. Ik lees op de reclamefeed van de astrologe (website van Juanita Benedicto) dat *Köln* 75 vanaf november 2025 in de Belgische bioscopen speelt. Synchroniciteit. Ik maak er de invalshoek voor dit voorwoord van. Het is de verfilming van het mythische improvisatieconcert van de Amerikaanse jazzpianist Keith Jarrett (1948). Het speelde een cruciale rol in mijn vertrouwen in ons vak. Hoe ik leerde dat voelen een weg kan openen naar heling. Velen van ons ontmoeten cliënten die met breuken leven. Maar wat als die breuk in onszelf zit? Wat doet dat met onze blik, ons werk, ons mens-zijn? Vertrouwen we dan ook op het systeemdenken?

Mijn breuken (huwelijk, hart, sleutelbeen, ga zo maar door) brachten me dicht bij de kern van ons vak. De plattegrond en de wegwijzers die onze pioniers hebben uitgezet vormen een betrouwbaar kompas. En zoals een kompas waarde krijgt in stormweer, ontdekte ik hoe het systeemdenken voor mij echt betekenis kreeg toen het leven uit elkaar leek

<https://doi.org/10.5553/ST/092436312025037004001>

Jasmien Peeters

te vallen. Ik ervaarde hoe consistent een therapeutisch model kan zijn, hoe troostend en hoopvol. Maar ook de prijs die we soms betalen voor veranderingsbereidheid.

‘Therapeutische vooruitgang is sterk afhankelijk van ieders vermogen zijn verlies te verwerken’, schrijft Ivan Boszormenyi Nagy, de Hongaars-Amerikaanse psychiater en systemische pionier die mij sterk beïnvloed heeft (Boszormenyi Nagy & Krasner, 1994, p. 191). Om te groeien is pijn het buigpunt van waaruit de heling begint. Maar waar ligt de sleutel tot dat voelen? Ik vond de mijne toevallig, in een oude kast die mijn ex-man vergat leeg te maken. Een cd. Drie jaar lang heb ik naar Jarrett geluisterd, op mijn rug in de fauteuil, blik op het witte plafond. In dit meest beluisterde jazzconcert ooit wisselen tederheid en *tristesse* elkaar af in een bovenmenselijke schoonheid. Het hielp me om verdriet in tranen te gieten. Ik vertrouw sindsdien dat de juiste sleutels wel zullen komen in ons leven, misschien verscholen tussen tabaksresten en oude foto’s.

Toen ik mezelf dat voelen toestond – en dat voelen daardoor ook bij mijn cliënten durfde laten bestaan – ontstond er meer ruimte. Geen pasklare oplossingen. Wel beweging.

Nog niet zo lang geleden, toen het stof optrok, deed ik wat zoekingswerk. Eerst en vooral las ik dat Jarrett ook met breuken leefde. Hij ging zelfs tweemaal door een scheiding. Hij schreef hoe diep kwetsbaar hij zich voelde in die periode (Jarrett, 2009) en dat muziek een houvast was om overeind te blijven.

Het concert in Keulen had hij bijna niet gespeeld: het is 24 januari 1975, concerthal van de Opera. De vooravond van een volle Wolfmaan. Jarrett is moe, heeft rugpijn, en de gevraagde topconcertvleugel is niet te vinden. Enkel een inferieur oefeninstrument staat klaar. Bij de soundcheck zinkt de moed hem diep in de schoenen achter een vals klinkende piano. En toch begint hij vlak voor middernacht te improviseren voor de meer dan veertienhonderd mensen in de zaal. Hij opent: sol re do sol la. Een existentiële ervaring, noemde hij het later zelf, in dialoog met de piano en het publiek. Niet desondanks, maar dankzij het ondermaatse instrument en de fysieke pijn, creëerde hij een tijdloos meesterwerk. Lijden kreeg een transformerende kracht en duwde hem in pure zelfoverstijgende aandacht. Jarrett speelt als een steur tegen de stroom in, naar de stilte vóór de muziek. Van daaruit ontstaat iets helends.

Dat besef van die alchemie zorgde ook in mijn werk voor verschuiving. Niet omdat ik opeens wist hoe het zat, maar omdat ik een doorleefder geloof in en geduld met lijden had. Ook cliënten, overbelast, geïso-

Valse piano's

leerd en gebroken, moeten vaak met pijn op een slechte piano spelen. Juist daarin ontstaat ruimte voor creativiteit, maatschappijkritiek, rebellie.

Stroomopwaarts klinkt de muziek van ons vak het mooist: kwetsbaar, in relatie. In dit nummer zwemmen collega's moedig stroomopwaarts.

Maarten van der Linde en **Robert van Hennik** zwemmen samen met de Canadese Karl Tomm in tegen de stroom van de psychiatrische diagnoses. 'Uit de greep van destructieve interactiepatronen - Werken met IPscope van Karl Tomm' legt patronen bloot die ons vangen. Ze zijn enthousiast over de IPscope, die circulaire interactiepatronen zichtbaar maakt in de taal van de cliënten. IP staat voor interpersoonlijke patronen. De lezer wordt even duizelig van de verschillende categorieën van IP's (afgekort als PIP, DIP, WIP, HIP, TIP en SCIP), maar bij een gedegen lezing is dit een erg inspirerend artikel voor de systemische praktijk.

Karlijn Heesen, Wendy Boezer, Ellis Veldwijk, Dani de Beijer en Elisa van Ee schreven 'Herstel in beweging - Psychomotorische gezinstherapie bij trauma'. We lezen hoe deze korte interventie waardevol kan zijn binnen traumazorg. Systeemknopen via ervaringsgerichte technieken aanpakken biedt een unieke meerwaarde.

Gezinstherapeut **Hans Dieleman** schreef 'Verhalen die elkaar raken - Identiteitsversterkend werken met jongeren in een jeugdpsychiatrische setting met de Outsider Witness-methode van Michael White'. Hij vertelt hoe deze gesprekken depathologiserend werken. De kracht van andere jongeren als meelevende en meevoelende getuige blijkt een sterke hefboom.

Ons *Handboek Systeemtherapie* is voor de tweede keer aan herziening toe. **Pieter Lucas Heye** en **Anne Maaskant** gingen in gesprek met de vierkoppige redactie (Ellen Reijmers, Justine van Lawick, Elisa van Ee en Paul Castelijns). De redactie werkt aan de derde editie, die in de herfst van 2026 verwacht wordt. Het schrijven van deze derde editie is opnieuw een vitaal en circulair proces, verbindend voor het systeemtherapeutische werkveld.

Wilco Kroon en **Bruno Hillewaere** interviewden Monica McGoldrick van het Multicultural Family Institute in New Jersey (Verenigde Staten) voor de rubriek Professie & Persoon. Ze overtuigden de eindredactie terecht om de Engelse titel te behouden: 'Hope and history can rhyme'. Het is een verwijzing naar het gedicht van de Ierse Seamus Heaney (1991) en past prachtig bij de Ierse wortels van deze moeder van het genogram:

Jasmien Peeters

History says, don't hope
On this side of the grave.
But then, once in a lifetime
The longed-for tidal wave
Of justice can rise up,
And hope and history rhyme

De thuisblijvers lezen in dit nummer twee congresverslagen vanuit hun luie zetel en zijn er zo zelf ook een beetje bij: **Selma Kloeg** woonde het symposium 'Vriendschap in de therapie: Grens of zegen?' bij. Drie sprekers onderzochten of een vriendschapsrelatie tussen cliënt en therapeut een meerwaarde kan hebben. Organisator psychologenpraktijk Nedanza zorgde ervoor dat Kloeg naar huis ging met inspiratie, al miste ze ook wat interactie.

John Robbemond en **Wilco Kroon** pakten in juni 2025 hun rugzak in en vertrokken naar Oslo voor het congres 'Making room for spiritual and existential perspectives in dialogical and systemic practice and research', georganiseerd door INSPIRE VID universiteit Oslo. Ze genoten in een klooster van de goede dialogische sfeer en rijke inhoud.

Ook qua boeken veel moois. Er liggen drie werken op de plank en evenveel lovende recensies: **Liesbeth Monballiu** las het boek van de Nederlandse emotieonderzoeker Batja Mesquita, *De emoties tussen ons*. Mesquita brengt een boeiend verhaal over haar onderzoek, dat zich richt op de rol van emoties over verschillende culturen heen. Wie emoties echt wil begrijpen, dient ze te benaderen vanuit een relationeel en cultureel perspectief.

Beatrijs Lens-van den Berg las het boek van hoogleraar Psychiatrie Judith Herman, *Waarheid, eerherstel en gerechtigheid*. Lens looft het als een belangrijk standaardwerk. Ik ben meteen fan van het boek: het patriarchaat, de meest wijdverbreide en hardnekkige vorm van tirannie, wordt aan de kaak gesteld. Ernaast een pleidooi voor de verschuiving van schaamte naar daders.

Nog een boek over trauma: **Marijke Roosens** pakte *Mag ik bij jou? – Omgaan met trauma* vast van Elisa van Ee, hoogleraar Psychotraumatologie. Inderdaad, in dit nummer is ze ook medeauteur van het tweede artikel. Het boek is volgens haar een aanrader voor systeemtherapeuten. Het herinnert ons aan de kracht van relaties in herstel, ook in tijden van pijn.

Lezer, geniet van dit mooie nummer, met het Kölnconcert op de achtergrond.

Valse piano's

Referenties

- Ball, P. (1989). *Droomencyclopedie*. Meulenhoff Boekerij.
- Boszormenyi Nagy, I., & Krasner, B.R. (1994). *Tussen geven en nemen – Over contextuele therapie*. De Toorts.
- Fluk, I. (Regisseur) (2025). *Köln 75* [Film]. One Two Films; Extreme Emotions; Gretchen-film; MMC Studios Köln GmbH.
- Heaney, S., & Sophocles. (1991). *The cure at Troy – a version of Sophocles' Philoctetes*. Farrar, Straus and Giroux.
- Jarrett, K. (2009). *Paris/London – Testament* [Liner notes]. ECM Records.

Noot van de redactie

Er is in de digitale versie van Systeemtherapie 36.2 een verwijzing naar Palmer (2022) toegevoegd aan Lemmens, C., & Hennik, R. van (2024). *Klimaatverandering in de therapiekamer*. *Systeemtherapie* 36(2), 101-109.